

Warszawa, dnia 30 września 2009 r.

RPO-625813-VII-7020/7002/09/MK

I n f o r m a c j a
o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich w Areszcie Śledczym w Kielcach
(Wyciąg)

1. Wprowadzenie.

W dniach 25-28 sierpnia 2009 r. przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich przeprowadzili wizytację w Areszcie Śledczym w Kielcach. Celem wizytacji zapobiegawczej, wykonywanej w ramach powierzonych Rzecznikowi zadań Krajowego Mechanizmu Prewencji, było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób pozbawionych wolności i dokonanie jego oceny pod kątem ochrony przed torturami oraz okrutnym, nieludzkim i poniżającym traktowaniem albo karaniem. Wizytację przeprowadzili pracownicy Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracownik Zespołu Terenowego Biura RPO w Katowicach.

Przeprowadzając wizytację zapobiegawczą Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika:

- wysłuchali informacji o funkcjonowaniu Aresztu i jego podstawowych problemach, udzielonych przez kierownictwo jednostki,
- obejrzelili teren Aresztu oraz pomieszczenia we wszystkich pawilonach mieszkalnych jednostki, w tym cele zabezpieczające, cele do wykonywania kary dyscyplinarnej osadzenia w celi izolacyjnej, pomieszczenia do przeprowadzania kontroli osób osadzonych, łaźnie, świetlice, kaplicę oraz

- wybrane losowo cele mieszkalne, a ponadto kuchnię, sale widzeń, pola spacerowe i tereny rekreacyjne, pomieszczenia ambulatorium i izby chorych,
- przeprowadzili w czasie wizytacji cel mieszkalnych i innych pomieszczeń rozmowy ze skazanymi i tymczasowo aresztowanymi oraz z funkcjonariuszami i pracownikami Aresztu,
 - przeprowadzili na podstawie kwestionariusza, rozmowy w cztery oczy z 75 osadzonymi (11 kobietami i 64 mężczyznami).

2. Charakterystyka jednostki.

Areszt Śledczy w Kielcach jest aresztem śledczym dla kobiet i mężczyzn.

3. Ogląd jednostki.

Przeprowadzony ogląd całego terenu Zakładu i pomieszczeń w pawilonach mieszkalnych, w tym wizytacja cel oraz uzyskane w związku z tym informacje pozwoliły m.in. stwierdzić, że:

- a. Stan cel mieszkalny i pomieszczeń socjalnych w pawilonach F i G (oddane do użytku w 2007 i 2008 r.) jest bardzo dobry. Cele wyposażone są w nowy sprzęt kwaterunkowy, kąpiki sanitarne są zabudowane, z przesuwanymi drzwiami, ściany i podłoga w kącikach wyłożone płytkami zmywalnymi, ciepła woda dostępna stale w celi, urządzenia sanitarne sprawne, w dobrym stanie. W części cel, których okna wychodzą na pola spacerowe zainstalowano przesłony okienne w celu ograniczenia możliwości nawiązywania nielegalnych kontaktów pomiędzy osadzonymi.

W pawilonach B, C, D warunki bytowe w celach należy generalnie określić jako dość dobre. Kąpiki sanitarne są zabudowane, urządzenia w kącikach są sprawne, stan sprzętu kwaterunkowego dobry.

W najgorszym stanie znajdują się cele mieszkalne w pawilonie A. W większości cel ściany i sufity są brudne, z licznymi ubytkami tynku, parkiet na podłodze bardzo zniszczony, również z licznymi ubytkami, sprzęty kwaterunkowe zużyte (spotkano w celach stołki z nadłamanymi siedziskami, szafki na żywność bardzo małe, nie posiadające drzwiczek). W niektórych

celach prowizoryczne półki na rzeczy osobiste wykonali sami osadzeni z kawałków desek i sznurka. Kąciki sanitarne w celach nie są w pełni zabudowane, wejścia do kącika jedynie przesłonięte kotarą, urządzenia sanitarne bardzo wyeksploatowane. Prowadzone na bieżąco remonty cel polegają głównie na odnowieniu ścian, ewentualnie zniszczony parkiet zastępuje się płytkami zmywalnymi. Nie są wymieniane urządzenia w kącikach sanitarnych i sprzęt kwaterunkowy w celach. Z informacji uzyskanych od kierownictwa jednostki wynika, że kąciki sanitarne w pawilonie A nie mogą zostać zabudowane w całości z uwagi na warunki techniczne. W tej części celi, gdzie znajduje się kącik, brak jest bowiem kratki wentylacyjnych.

- b. Kontrolę osobistą osadzonych przeprowadza się w wyznaczonych do tego pomieszczeniach. W pawilonie A w każdym oddziale przeznaczony jest do tego pomieszczenie oddzielone od korytarza jedynie kratą. W pomieszczeniach tych znajdują się jednak parawany, które zapewniają intymność osobom kontrolowanym.
- c. Kąpiele osadzonych odbywają się w łazniach oddziałowych. Stan łazni jest generalnie dobry, ściany i podłogi wyłożone są płytkami. W większości oddziałów poszczególne stanowiska prysznicowe w łazniach nie są oddzielone od siebie przegrodami, co zapewniałoby intymność przy wykonywaniu czynności higienicznych (tylko w pawilonach B i G stanowiska prysznicowe są wydzielone). W niektórych oddziałach brakowało w łazniach mat antypoślizgowych (pawilon F oddział X, XIII, pawilon A oddział III) oraz wieszaków lub ławek, na których osadzeni mogliby położyć swoje rzeczy (pawilon D, pawilon A oddział II). W oddziałach XIV i XV w pawilonie G uszkodzone były niektóre włączniki wody, co skutkowało stałym wyciekami wody. W większości łazni zauważalne były ślady zawilgoceń, złuszczenia farby, spowodowane brakiem właściwej wentylacji i niedostatecznym wietrzeniem tych pomieszczeń.
- d. Przy każdym z pawilonów mieszkalnych znajduje się co najmniej jedno pole spacerowe. Betonowa nawierzchnia niektórych pól przy pawilonie A jest zniszczona, wyboista. Na żadnym z pól nie ma zadaszenia, które pozwoliłoby

spacerującym schronić się przed deszczem lub słońcem. Mimo, że w czasie spacerów wolno palić papierosy, na spacernikach nie ma popielniczek. Pola wyposażone są w ławki, na części z nich zainstalowano stoły do ping-ponga, kosze do gry w koszykówkę. Na jednym z pól przy pawilonie F urządzono boisko do siatkówki i koszykówki, przeznaczone do użytku wszystkich osadzonych. Raz w tygodniu osadzeni z każdego z oddziałów w Areszcie mogą uczestniczyć w zajęciach sportowych na tym boisku, czas tych zajęć nie jest wliczany do czasu spacerów. Zajęcia sportowe realizowane są też na boiskach do siatkówki i koszykówki na terenie należącym do pawilonu G, znajduje się tu również stół do ping-ponga. Ponadto, w dwóch oddziałach (V i VI) urządzono sale rekreacji ruchowej, wyposażone w sprzęt do ćwiczeń. Na korytarzach oddziałów w pawilonach F i G (X, XI, XIV i XV) osadzeni mogą grać w ping-ponga.

- e. W każdym pawilonie do dyspozycji osadzonych pozostaje świetlica. Ponadto, w pawilonie F znajduje się świetlica ogólna (pełniąca jednocześnie rolę kaplicy), z której korzystać mogą wszyscy osadzeni. Odbywają się tu spotkania z zaproszonymi gośćmi, wystawy prac plastycznych, projekcje filmów, koncerty. Świetlice oddziałowe wyposażone są m. in. w stoliki, krzesła, odbiorniki TV. Znajdują się tu oddziałowe punkty biblioteczne. Biblioteka centralna mieści się w pawilonie F. Jej księgozbiór liczy ok. 32 tys. pozycji. Areszt zakupuje niewielkie ilości prasy codziennej (kilkanaście egzemplarzy Gazety Kieleckiej, Gazetę Wyborczą i Gazetę Prawną), otrzymuje również niewielką liczbę gazet ze zwrotów. Prasa dostarczana jest do punktów bibliotecznych w oddziałach. Osadzeni mają możliwość prenumerowania gazet za pośrednictwem administracji Aresztu. Wg uzyskanych informacji, aktualnie nie ma osadzonych korzystających z tej formy zakupu prasy. W świetlicach oddziałowych znajdują się cenniki artykułów, dostępnych na wypiszę.
- f. Sala widzeń niedawno została oddana do użytku po generalnym remoncie. Widzenia w bezpośrednim kontakcie z osobami odwiedzającymi, nadzorowane przez funkcjonariusza, odbywają się w sali ogólnej. Stoły ustawione są w taki sposób, że tworzą jeden ciąg, po jednej stronie siedzą skazani, po drugiej odwiedzający. Poszczególne stanowiska, których jest 17, oddzielone są od

siebie przegrodami. W sali tej znajdują się również trzy stanowiska do przeprowadzania widzeń w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą. Obok znajduje się sala przeznaczona, jak wynika z informacji uzyskanych od kierownictwa Aresztu, do udzielania widzeń bezdozorowych. Ponieważ jednak w sali zainstalowane są kamery, realizowane tu widzenia faktycznie są dozorowane. Sala jest wyposażona w 6 stolików, stojących każdy oddzielnie. Z uzyskanych wyjaśnień wynika, że w sali tej udzielane są widzenia z dziećmi, jeśli osadzony zwróci się z taką prośbą. W Areszcie nie wyodrębniono pokoju do udzielania widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej, o których mowa w art. 138 § 1 pkt 3 kodeksu karnego wykonawczego.

Dla rodzin oczekujących na widzenie urządzono poczekalnię, którą wyposażono w krzeselka oraz szafki depozytowe na rzeczy odwiedzających. Odwiedzający mają do dyspozycji toaletę usytuowaną przy sali widzeń. Wyodrębniono ponadto pomieszczenie, w którym przeprowadzana jest, w razie potrzeby, kontrola osób odwiedzających. Osadzeni mogą zabrać po widzeniu do celi zakupy zrobione przez rodzinę w bufecie za kwotę do 150 zł.

Widzenia osadzonych tzw. niebezpiecznych odbywają się w pomieszczeniu, w którym więzień jest oddzielony od osoby odwiedzającej kratą, sprzęty w pomieszczeniu są przymocowane na stałe do kraty lub do podłogi.

g. Ambulatorium zajmuje parter pawilonu B, ponadto w każdym oddziale znajduje się pokój przyjęć lekarskich. Lekarz jest obecny w Areszcie codziennie, od poniedziałku do piątku, w godz. 8.00-16.00. Każdy oddział ma wyznaczony dzień wizyt lekarskich raz na dwa tygodnie. W przypadkach nagłych, przyjęcia odbywają się poza przyjętym harmonogramem. Jeżeli zajdzie potrzeba udzielenia pomocy medycznej poza godzinami pracy lekarza, wzywane jest pogotowie ratunkowe. Opieka pielęgniarska zapewniona jest we wszystkie dni tygodnia, z wyjątkiem niedziel i świąt: od poniedziałku do piątku w godz. 7.00-18.00, w soboty 7.00-15.00.

Areszt zatrudnia również lekarzy specjalistów. Konsultacje i badania specjalistyczne wykonuje się ponadto w placówkach powszechnej służby

zdrowia na terenie Kielc. Z informacji uzyskanych od kierownika ambulatorium wynika, że okres oczekiwania na konsultację u specjalisty przyjmującego w Areszcie wynosi zwykle ok. tygodnia, w przypadku konsultacji w pozawieżiennej służbie zdrowia średnio ok. miesiąca.

W gabinetach przyjęć lekarskich w oddziałach nie było Karty Praw Pacjenta. Karta była dostępna w ambulatorium głównym, jednak nie była wywieszona w widocznym miejscu. Zawiera ona wyciąg z przepisów, dotyczących opieki zdrowotnej. Karta wymaga dostosowania zawartych w niej treści do sytuacji pacjenta uwięzionego, zawiera bowiem uregulowania nie mające zastosowania w przypadku pacjenta więziennej służby zdrowia.

Izby chorych znajdują się w pawilonie F (jedna trzyosobowa) oraz pawilonie C (dwie czteroosobowe). Wszystkie izby były bardzo dobrze wyposażone, panowała w nich czystość.

- h. W Areszcie istnieją dwa oddziały terapeutyczne: dla skazanych uzależnionych od środków odurzających lub psychotropowych (oddział VIII) oraz dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi oraz upośledzonych umysłowo (VI i VII). Oddział dla uzależnionych usytuowany jest w oddzielnym, parterowym pawilonie mieszkalnym, odgrodzonym murem i siatką. W jego obrębie znajduje się także pole spacerowe, boisko sportowe oraz mały ogródek.

Oddział funkcjonuje przede wszystkim w oparciu o oddziaływania specjalistyczne (psychoterapia uzależnień), realizowane za pomocą metod indywidualnych (indywidualny program terapeutyczny, psychoterapia indywidualna, konsultacje z psychologiem i terapeutą, praca własna pacjenta) oraz metod grupowych (grupa zadaniowa, zajęcia warsztatowe, wykłady, terapia rodzinna). Aktualnie w oddziale nie odbywają się mityngi Anonimowych Narkomanów, jednakże osadzonym umożliwia się uczestnictwo w prowadzonych na terenie Aresztu mityngach Anonimowych Alkoholików.

Program trwa 6 miesięcy. Jest on podzielony na 3 etapy: 4-tygodniowy, 18-tygodniowy i 4-tygodniowy. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się ograniczenie oddziaływań do 4 miesięcy lub przedłużenie ich do 8 miesięcy.

Adresatami programu są skazani młodociani i odbywających karę pozbawienia wolności po raz pierwszy.

Oddział terapeutyczny dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi oraz upośledzonych umysłowo mieści się w pawilonie C. Przeznaczony jest dla skazanych młodocianych oraz dorosłych pierwszy raz odbywających karę pozbawienia wolności, którzy zostali skierowani do odbywania kary w systemie terapeutycznym na podstawie wyroku sądu (art. 62 k.k. i 95 § 1 k.k.), lub na podstawie decyzji komisji penitencjarnej, z uwagi na przejawiane trudności adaptacyjne do warunków izolacji, będące następstwem upośledzenia umysłowego lub cech nieprawidłowej osobowości. Przebywają tu również skazani uzależnieni od substancji psychoaktywnych, którzy ze względu na przejawiane odchylenia od normy psychicznej lub intelektualnej oraz wynikające z tego deficyty poznawcze, nie kwalifikują się do leczenia prowadzonego w oddziałach dla uzależnionych.

Formy prowadzonej terapii to: zajęcia grupowe (np. trening zastępowania agresji, mityngi AA, relaksacja), psychokorekcja indywidualna, terapia zajęciowa (np. prace w drewnie, malarstwo, tkactwo), ergoterapia, farmakoterapia psychiatryczna. Duże znaczenie ma działalność księdza kapelana, który organizuje wiele ciekawych spotkań katechetycznych, z których osadzeni bardzo chętnie korzystają.

W dniu wizytacji w ewidencji oddziału terapeutycznego widniał osadzony, który ze względu na swoją niepełnosprawność (brak nóg, porusza się na wózku inwalidzkim) umieszczony był w pawilonie G, w celi przystosowanej dla osób niepełnosprawnych. Do pomocy i opieki nad nim wyznaczono innego osadzonego z oddziału. Skazani ci nie korzystali z zajęć przewidzianych w programie terapeutycznym, ponieważ wiązałoby się to z codziennym przemieszczaniem ich do oddziałów VI i VII. W rezultacie dwóch osadzonych, skierowanych do odbywania kary pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym, w dniu wizytacji de facto odbywało ją w systemie zwykłym.

- i. Opiekę duszpasterską w Areszcie sprawują dwaj kapelani katolicy oraz kapelan prawosławny. Działają również przedstawiciele Kościoła Zielonoświątkowego.

W Areszcie znajdują się dwie kaplice: jedna w pawilonie F, druga w pawilonie A. Zasady korzystania z posług religijnych przez osadzonych w poszczególnych oddziałach określa Porządek wewnętrzny Aresztu.

- j. Zatrudnienie nieodpłatne realizowane jest przy pracach administracyjno-gospodarczych na terenie jednostki oraz na rzecz podmiotów zewnętrznych.

4. Rozmowy przeprowadzone z osadzonymi.

W toku wizytacji rozmawiano z osobami pozbawionymi wolności w czasie oglądu jednostki: w miejscach pracy, podczas zajęć kulturalno-oświatowych, podczas wizytacji cel mieszkalnych. Przeprowadzono również rozmowy z 75 osobami, ukierunkowane na kwestie przestrzegania praw przysługujących osadzonym, według opracowanego kwestionariusza. Część osób wytypowano do rozmów z uwagi na większe, niż w przypadku pozostałych osadzonych, narażenie na niewłaściwe traktowanie. Byli to osadzeni mający więcej niż 60 lat, niepełnosprawni, cudzoziemcy, osoby, wobec których w okresie ostatnich 6 miesięcy stosowano środki przymusu bezpośredniego, osoby ukarane w okresie ostatnich 6 miesięcy karą dyscyplinarną osadzenia w celi izolacyjnej oraz osoba zakwalifikowana do kategorii więźniów tzw. niebezpiecznych. Rozmowy według kwestionariusza odbywały się w cztery oczy, w sposób uniemożliwiający osobom postronnym zapoznanie się z treścią odpowiedzi udzielanych przez osoby pozbawione wolności (z wyjątkiem osadzonego „niebezpiecznego”, z którym rozmawiano przez kratę w celi, funkcjonariusze Służby Więziennej znajdowali się na korytarzu w niewielkim oddaleniu).

W rozmowach z osadzonymi uzyskano opinie w przedmiocie przestrzegania podstawowych praw osób pozbawionych wolności i atmosfery panującej w Areszcie. W przeważającej większości osadzeni pozytywnie oceniali realizację przysługujących im uprawnień. Zgłoszono uwagi i zarzuty, które dotyczyły następujących kwestii:

1. W zakresie **warunków w celi mieszkalnej** najwięcej uwag odebrano od osadzonych z pawilonu A. Wskazywali oni na zły stan techniczny cel: odrapane, brudne ściany, zużyte sprzęty w kąciakach sanitarnych, wilgoć w

celach. Podnoszono kwestię braku pełnej zabudowy kąpoków sanitarnych, co nie zapewnia intymności przy załatwianiu potrzeb fizjologicznych. Wskazywano na zły stan okien w celach (oddział I i II), twierdząc, że skutkiem tego zimą w celach nie ma zapewnionej właściwej temperatury.

Osadzeni skarżyli się również na zły stan materacy, poduszek, koców, prześcieradeł i ręczników. Wskazywano na braki w celach sprzętu kwaterunkowego, w ilości odpowiedniej do liczby zakwaterowanych w celi osób (brak szafek na rzeczy, stołków – pawilon F, oddział III). Osadzeni w oddziałach III, IV, VI i VII wskazywali, że w kąpokach sanitarnych nie ma oświetlenia, co utrudnia wykonywanie czynności higienicznych i jest uciążliwe dla korzystających w nocy z toalety.

2. W zakresie **mycia się i kąpieli** najczęściej zgłaszane uwagi dotyczyły warunków kąpieli w łaźniach: podnoszono, że w łaźniach nie oddzielono przegrodami stanowisk prysznicowych i w związku z tym kąpiący nie mają zapewnionego minimum intymności, skarżono się na brak mat antypoślizgowych oraz wieszaków na ubrania, wskazywano, że niekiedy woda do kąpieli jest zbyt chłodna, a czas 10 min. przeznaczony na kąpiel jest zbyt krótki. Zgłoszono również uwagi w zakresie niezapewnienia dostatecznej ilości środków do utrzymania czystości w celi.
3. W zakresie **wyżywienia** odebrano uwagi od osadzonych, którzy wskazywali, że porcje są dla nich ilościowo niewystarczające. Osadzeni zgłaszali również uwagi dotyczące małego urozmaicenia posiłków, walorów smakowych potraw (np. „wodniste zupy”) oraz jakości wydawanych produktów („wydawane wędliny są jeszcze częściowo zamrożone, po całkowitym rozmrożeniu okazuje się, że są nieświeże, brzydko pachną”). Zgłoszono również, że w przypadku zakwestionowania przez osadzonego gramatury posiłku, nie udostępnia się wagi celem zważenia porcji i zweryfikowania zarzutów.
4. W zakresie **warunków dokonywania zakupów przez osadzonych na wypiszę** najczęściej podnoszono kwestię niedogodności wynikających z dokonywania zakupów nie bezpośrednio w kantynie, ale poprzez składanie zamówień na podstawie cennika. W przypadku, gdy wybranego produktu nie

ma w sprzedaży, skazany nie może wówczas wybrać innego artykułu w to miejsce. Zdarza się, że prowadzący kantinę w takich sytuacjach sami podejmują decyzję o dostarczeniu osadzonemu zamiennika, jednak nie zawsze spotyka się to z aprobatą kupującego. Rozmówcy podnosili też, że kiedy dokonują zakupu towaru na wagę, nie mają możliwości skontrolowania prawidłowości naliczenia ceny, ponieważ na paragonie nie jest podawana waga produktu.

Zgłoszono ponadto, iż zdarza się, że gdy osadzony kupuje większą ilość np. jogurtów, serków homogenizowanych, dostarczone artykuły mają bardzo krótki termin przydatności do spożycia (dwa, trzy dni). Uwagi osadzonych dotyczyły także udostępniania nieaktualnych cenników, niewielkiego wyboru towarów w kantinie (podnoszono brak w asortymencie takich towarów jak: tytoń, kasze, ryż) oraz zbyt wysokich cen. Wskazywano również na długie oczekiwanie na dostarczenie zakupów od momentu złożenia zamówienia (tydzień). Jeden z rozmówców podał, że na pierwszą wypiszkę po przetransportowaniu czekał dwa tygodnie.

5. W zakresie realizacji **widzeń** powtarzały się uwagi odnośnie warunków odbywania widzeń w sali ogólnej: osadzeni wskazywali, że obecny sposób ustawienia stolików w sali w praktyce uniemożliwia bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą. Jest to szczególnie trudne w przypadku widzeń, w których uczestniczą dzieci. Skazani twierdzili, że odbycie widzenia z dziećmi w sali do widzeń bezdozorowych, gdzie stoliki są rozstawione, jest możliwe tylko raz w miesiącu, gdy korzysta się z dodatkowego widzenia, przysługującego rodzicowi (art. 105a § 3 k.k.w.). Z wyjaśnień dyrektora Aresztu wynika natomiast, że administracja nie czyni przeszkód, aby wszystkie widzenia z dziećmi odbywały się w sali do widzeń bezdozorowych, jeżeli skazany napisze prośbę o udzielenie widzenia w takiej formie.

Osadzeni wskazywali również na brak możliwości zakupienia przez rodziny kawy lub herbaty do spożycia w czasie widzenia oraz długie kolejki do bufetu, w których oczekują odwiedzający. Podnosili też kwestię braku w Areszcie

pomieszczenia do realizacji widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej.

6. W zakresie **opieki zdrowotnej** dość licznie zgłoszone zarzuty dotyczyły długiego oczekiwania na przyjęcie przez lekarza ogólnego („drugi tydzień czekam z bólem ucha”) i stomatologa. Skarżono się też na nieskuteczne leczenie (cukrzycy, dermatologiczne), długie oczekiwanie na przyjęcie przez specjalistę (m. in. neurologa). Jedna osoba zgłosiła zarzut nieudzielania przez lekarza informacji o aktualnym stanie zdrowia pacjenta i wynikach badania.
7. W zakresie **przekazywania korespondencji** pojedyncze zastrzeżenia, zgłoszone przez tymczasowo aresztowanych, dotyczyły opóźnień w przekazywaniu korespondencji, spowodowanych długim przetrzymywaniem jej przez organ dysponujący.
8. Pojedyncze zgłoszone uwagi, dotyczące **korzystania z aparatów telefonicznych** przez skazanych w oddziałach zamkniętych, dotyczyły zbyt krótkiego czasu przeznaczonego na jednorazową rozmowę (10 min.). Wskazywano też, że mimo, iż Porządek wewnętrzny przewiduje możliwość codziennego odbywania rozmów, w praktyce jest to realizowane znacznie rzadziej.
9. W zakresie korzystania ze **spacerów** najczęściej podnoszono kwestię małych rozmiarów pól spacerowych. Kilku rozmówców wskazało ponadto, że niekiedy dochodzi do kolizji pomiędzy odbywaniem spaceru, a realizacją widzenia lub wyjściem na Mszę Św.: osoby, które korzystają z widzenia lub wyjścia na Mszę Św. w czasie zaplanowanego spaceru, nie mają następnie możliwości odbycia go w danym dniu w późniejszych godzinach. Zgłoszono postulat zainstalowania drążków do ćwiczeń na polu spacerowym, jednak z wyjaśnień dyrektora Aresztu wynika, że nie jest to możliwe ze względów ochronnych.
10. W zakresie korzystania z **posług religijnych** osadzeni skarżyli się, że mimo iż zgłaszają chęć uczestnictwa we Mszy Św., nie są doprowadzani do kaplicy („jestem tu 18 miesięcy, byłem na Mszy tylko dwa razy”).
11. W zakresie **korzystania z prasy, książek oraz zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych** podnoszono kwestię ograniczonego dostępu do

prasy, dostarczanej przez Areszt. Ankietowani twierdzili, że nie docierają do nich żadne gazety. Pojedyncze zarzuty dotyczyły braku piłeczek do ping-ponga. W oddziale XII zgłaszano, że od dłuższego czasu osadzeni nie mają możliwości gry w ping-ponga. W oddziałach I-III skarżono się, że skazanym nie zezwala się na posiadanie w celach radioodbiorników odbierających fale UKF oraz odtwarzaczy DVD/CD. Jedna osoba zgłosiła, że nie otrzymuje informacji o grafiku zajęć kulturalno-oświatowych, nie wie zatem nigdy, kiedy przypada jej kolej uczestnictwa w zajęciach na świetlicy, czy sportowych.

12. Osoby, z którymi rozmawiano, w zdecydowanej większości twierdziły, że są dobrze **traktowane przez funkcjonariuszy Służby Więziennej**. Osoby, które miały zastrzeżenia w tej kwestii, zgłaszały zarzut prowokacyjnego niekiedy zachowania funkcjonariuszy, zdarzających się przypadków używania wulgarnego słownictwa, zwracania do osadzonych bez zachowania formy „pan” i poniżania słownego osadzonych. Skarżono się, że podczas przeprowadzania kontroli osobistej w pomieszczeniu obecni są także inni osadzeni. Jedna osoba żaliła się, że funkcjonariusze przeprowadzający kontrolę celi zapoznają się z korespondencją osadzonych, w tym także urzędową. Jedna osoba podała, że została uderzona przez funkcjonariusza w kark za wyjście z celi w niewłaściwym obuwiu. Żaden z rozmówców nie zdecydował się na złożenie oficjalnej skargi do protokołu.

Generalnie pozytywnie osadzeni oceniali pracę wychowawców. Pojedyncza uwaga dotyczyła długiego oczekiwania na przyjęcie przez wychowawcę, osadzeni w oddziale XII podawali, że wychowawca rzadko wizytuje cele mieszkalne.

Cztery osoby spośród ankietowanych podały, że spotkały się z przypadkami szykanowania przez współosadzonych. W jednym przypadku osadzony nie zgłosił administracji faktu złego potraktowania (sytuacja w celi sama się unormowała), w pozostałych trzech powiadomiona administracja podjęła właściwe środki, celem przeciwdziałania niewłaściwemu traktowaniu: przeniesienie do innej celi, ukaranie dyscyplinarne winnych, objęcie ofiary opieką psychologa.

13. Uwagi zgłoszone przez osoby **karane dyscyplinarnie** dotyczyły niepoinformowania ich o prawie do zaskarżenia decyzji o ukaraniu, zbyt surowego ukarania oraz niepoddania osadzonego, przed wymierzeniem kary umieszczenia w celi izolacyjnej, konsultacji przez lekarza lub psychologa.
14. Osoby, wobec których stosowano **środek przymusu bezpośredniego** w postaci umieszczenia w celi zabezpieczającej zgłosiły uwagi dotyczące: trudności z wezwaniem funkcjonariusza do celi, niepoinformowania o prawie do zaskarżenia decyzji o zastosowaniu środka, niezdzjęcia pasa jednoczęściowego na czas spożywania posiłku. Analiza dokumentacji ze stosowania środków przymusu bezpośredniego wykazała, że w protokołach zastosowania środka znajdują się stosowne zapisy o pouczeniu osadzonych o przysługującym im prawie złożenia skargi do sądu penitencjarnego.
15. Z informacji uzyskanych przez przedstawiciela Rzecznika w rozmowie z osadzonym zaliczonym do kategorii **więźniów tzw. niebezpiecznych** wynikało, że praktycznie nie opuszcza on celi mieszkalnej: nie wychodzi na spacer, nie korzysta ze świetlicy, wychodzi jedynie na widzenie. W celi nie posiada odbiornika TV, nie korzysta z biblioteki. Nie wynika to jednak z ograniczeń stosowanych przez administrację jednostki, ale postawy samego osadzonego. Zgłosił on zastrzeżenia do formy realizacji widzeń: mimo iż widzenia udzielane są w pomieszczeniu, w którym osoba odwiedzająca oddzielona jest kratą, więzień przez cały czas trwania widzenia pozostaje w kajdanach. Osadzony stwierdził też, że wychowawca rzadko przychodzi do niego i tylko wówczas, gdy on sam zgłosi potrzebę rozmowy z wychowawcą.

5. Wnioski i zalecenia.

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pozwalają uznać, że w Areszcie Śledczym w Kielcach generalnie respektowane są prawa osadzonych, w tym prawo do humanitarnego traktowania i poszanowania godności ludzkiej. Nie stwierdzono przypadków okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania osób pozbawionych wolności.

Na podstawie poczynionych ustaleń - informacji uzyskanych z rozmów z osadzonymi, oglądu jednostki i analizy dokumentacji jednostki - uznano, że dla poprawy warunków osadzenia osób pozbawionych wolności celowe jest:

1. wykonanie zaplanowanych przez administrację jednostki prac modernizacyjnych w pawilonie A, sukcesywne odnawianie cel oraz wymiana wyeksploatowanych sprzętów kwaterunkowych i urządzeń w kąciakach sanitarnych,

2. doposażenie cel mieszkalnych w sprzęt kwaterunkowy w liczbie odpowiedniej do liczby osób zakwaterowanych,

3. zapewnienie oświetlenia w kąciakach sanitarnych,

4. umożliwienie osobom zakwalifikowanym do odbywania kary w systemie terapeutycznym, przebywającym poza oddziałem, korzystania z odpowiednio dostosowanej do ich sytuacji oferty terapeutycznej,

5. odstąpienie od praktyki stosowania wobec więźniów tzw. niebezpiecznych kajdan podczas odbywania widzeń, w związku z udzielaniem widzeń przez kratę,

6. zapewnienie realizacji prawa osadzonych do codziennego spaceru poprzez wyeliminowanie przypadków, gdy osadzony musi dokonać wyboru pomiędzy skorzystaniem ze spaceru i wyjściem na Mszę Św. lub odbyciem widzenia,

7. zapewnienie właściwych warunków realizacji widzeń bezdozorowych oraz urządzenie pomieszczenia do udzielania widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozoruującej,

8. podanie do wiadomości osadzonych w Porządku wewnętrznym zasad ubiegania się o odbywanie widzeń z dziećmi w warunkach umożliwiających bezpośredni, bliski kontakt z dzieckiem,

9. wyeliminowanie przypadków niewłaściwego odnoszenia się funkcjonariuszy Służby Więziennej do osadzonych,

10. zainstalowanie w łaźniach przegród oddzielających poszczególne stanowiska prysznicowe i doposażenie tych pomieszczeń w maty antypoślizgowe, wieszaki i ławki,

11. dostosowanie treści Karty Praw Pacjenta do sytuacji pacjenta pozbawionego wolności i udostępnienie jej w widocznym miejscu w gabinetach przyjęć lekarskich,

12. naprawienie zniszczonych nawierzchni na polach spacerowych i wykonanie częściowego ich zadaszania, umożliwiającego osadzonym schronienie się przed opadami atmosferycznymi lub nadmiernym słońcem.

W odpowiedzi, Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Krakowie (dalej: Dyrektor OSW) pismem z dnia 9 grudnia 2009 r. odniósł się do wniosków i zaleceń, informując Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, że:

1. Cele mieszkalne Aresztu Śledczego w Kielcach są sukcesywnie remontowane i w miarę możliwości finansowych, wykonuje się również instalację oświetleniową kącików sanitarnych poprzez montaż oświetlenia elektrycznego lub zapewnienie dostępu światła dziennego. Areszt pomimo ograniczonych środków finansowych, w 2009 r. wykonał remont 40 cel i w roku 2010 prace te będą kontynuowane.

2. Cele mieszkalne wyposażone są w sprzęt kwaterunkowy w liczbie odpowiedniej do liczby osób zakwaterowanych. Stwierdzone braki wynikły z przyczyn obiektywnych tzn. czasowo zabrano sprzęt do naprawy, lecz po jej wykonaniu wrócił on do celi, z której pochodził.

3. Dokonano wyceny modernizacji instalacji elektrycznej w celach mieszkalnych, w których kąciki sanitarne nie mają oświetlenia. Zadanie to wyceniono na około 40 000 zł. W planie finansowym jednostki na 2010 r. zostały zabezpieczone niezbędne środki finansowe na modernizację instalacji elektrycznej kącików sanitarnych.

4. Faktem jest, że dwóch skazanych zakwalifikowanych do odbywania kary w systemie terapeutycznym dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo, nie przebywa fizycznie w budynku oddziału terapeutycznego, ale odbywają karę w systemie terapeutycznym. Jeden z osadzonych został zakwaterowany z uwagi na swoje kalectwo (po amputacji obu

stóp) w celi przystosowanej dla osób niepełnosprawnych, zaś drugi skazany wyraził zgodę na pobyt wspólnie z niepełnosprawnym osadzonym w celu udzielania mu pomocy. Personel oddziału terapeutycznego sprawuje nad obydwoma osadzonymi systematyczną opiekę wychowawczo - psychologiczną. Oddziaływania terapeutyczne wobec nich realizowane są w formie psychokorekcji indywidualnej. Dodatkowo skazany, który pomaga współosadzonemu wykonuje w celi mieszkalnej prace w ramach terapii zajęciowej (klejenie kopert). Skazany niepełnosprawny z uwagi na stan zdrowia nie kwalifikuje się do tego typu zajęć. W ocenie zespołu, oddziaływania terapeutyczne wobec obu skazanych są dostosowane do ich obecnych potrzeb i możliwości poznawczych.

5. Zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz zaleceniami w karcie osadzonego zakwalifikowanego jako wymagającego osadzenia w wyznaczonym oddziale lub celi aresztu śledczego lub zakładu karnego typu zamkniętego, kajdany stosuje się tylko podczas doprowadzenia do miejsc poza oddziałem jako środek profilaktyczny.

6. Spacer realizowany jest zgodnie z planem spacerów zatwierdzonym przez Dyrektora, a Msze Święte odprawiane są zgodnie z porządkiem wewnętrznym. Widzenia udziela się na wniosek osoby odwiedzającej. Gdy czas widzenia bądź Mszy Św. pokrywa się ze spacerem, osadzony ma możliwość zgłoszenia się do oddziałowego z prośbą o udzielenie spaceru w innej godzinie, we właściwej turze spacerowej.

7. W jednostce wyznaczone jest wyposażone pomieszczenie przeznaczone do realizowania widzeń w oddzielnym pomieszczeniu bez osoby dozorującej.

8. Widzenia z dziećmi osobom osadzonym, którym przyznano nagrodę lub ulgę w postaci widzenia bez osoby dozorującej, udziela się w wydzielonej części sali widzeń i widzenie to odbywa się bez funkcjonariusza, który by je nadzorował. Zasady ubiegania się o odbywanie widzeń z dziećmi zostaną wpisane podczas najbliższej zmiany Porządku Wewnętrznego Aresztu. Nadto o zasadach obowiązujących przy udzielaniu widzeń z dziećmi, osadzeni zostaną poinformowani za pomocą komunikatów emitowanych w audycjach radiowęzłowych, a osoby spoza

Aresztu otrzymają informacje w formie ogłoszeń umieszczonych w poczekalni oraz sali widzeń.

9. Podczas odpraw zmian działu ochrony przypomniano funkcjonariuszom o obowiązku przestrzegania właściwego odnoszenia się do osadzonych. Problematyka ta omawiana jest również w ramach kwartalnych szkoleń ogólnozakładowych. Dyrektor jednostki zobowiązał osoby nadzorujące sposób pełnienia służby funkcjonariuszy będących w bezpośrednim kontakcie z osobami osadzonymi do tego by zwracali szczególną uwagę na regulaminowe traktowanie osadzonych jak i nadal obejmowali regularnymi kontrolami właściwy sposób odnoszenia się do osób osadzonych.

10. Zadanie polegające na zainstalowaniu w łaźniach przegród oddzielających stanowiska prysznicowe, z uwagi na brak środków finansowych w chwili obecnej, zostanie ujęte w harmonogramie prac remontowych na 2010 r. i zrealizowane po ich zapewnieniu.

11. We wszystkich ambulatoriach dostępne są Karty Praw Pacjenta, uwzględniające ustalony porządek wewnętrzny. Zdaniem naczelnego lekarza OISW w Krakowie, z uwagi na to, że pacjentowi w warunkach izolacji penitencjarnej przysługują takie same prawa jak pacjentowi na wolności, nie celowe wydaje się różnicowanie ich praw. Karta Praw Pacjenta w AŚ Kielce uwzględnia porządek wewnętrzny.

12. Prace dotyczące wykonania częściowego zadaszania i naprawienia powierzchni pól spacerowych zostaną ujęte w harmonogramie prac remontowych na 2010 r., a ich realizacja nastąpi po otrzymaniu odpowiednich środków finansowych.

Uznając, że wyjaśnienia Dyrektora OSW nie są w pełni wystarczające, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 19 stycznia 2010 r. ponownie skierowało uwagi dotyczące Aresztu Śledczego w Kielcach, kwestionując stanowisko Naczelnego Lekarza Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Krakowie w zakresie braku

odrębnego opracowania Karty Praw Pacjenta dla pacjenta w warunkach izolacji. W piśmie tym poproszono również o powiadomienie, gdzie urządzone zostało pomieszczenie przeznaczone do realizowania widzeń w oddzielnym pomieszczeniu bez osoby dozorującej.

Dyrektor OSW pismem z dnia 2 kwietnia 2010 r. poinformował, że zgodnie z postulatem Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Karta Praw Pacjenta w Areszcie Śledczym w Kielcach zostanie dostosowana do sytuacji pacjenta w warunkach izolacyjnych. Wyjaśnił również, że pomieszczenie przeznaczone do realizowania widzeń w oddzielnym pomieszczeniu bez osoby dozorującej w dniu wizytacji było przeznaczone do innych celów, a po wizytacji zostało przemianowane do udzielania widzeń, o których mowa w art. 138 § 1 pkt.3 K.k.w. Pomieszczenie to położone jest przy sali widzeń i wyposażone jest w stolik oraz dwa krzesła. Jest monitorowane, a obraz jest przekazywany do stanowiska dowodzenia.

Dyrektor Aresztu Śledczego w Kielcach powiadomił Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich w piśmie z dnia 8 czerwca 2010 r., że w kierowanym przez niego Areszcie obecnie, czasowo, nie funkcjonuje pomieszczenie, w którym można udzielać widzeń w oddzielnym pomieszczeniu bez osoby dozorującej. Funkcję takiego pomieszczenia pełni chwilowo oddzielne pomieszczenie przy sali widzeń. Pomieszczenie wyposażane jest zgodnie z Tabelą 20 „Normy wyposażenia w sprzęt kwaterunkowy pomieszczeń do odbywania widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej zamieszczoną”, o której mowa w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz.U. Nr 186, poz.1820). Natomiast już zostało wyznaczone pomieszczenie w pawilonie mieszkalnym „F”, tzw. „Suwałki”, w którym będzie można udzielać widzeń w oddzielnym pomieszczeniu bez osoby dozorującej. Wskazał również, że na terenie aresztu nie ma osadzonego, który miałby do realizacji nagrodę, o której mowa w art. 138 § 1 pkt. 3 K.k.w.